

PRAKTICKÉ PŘÍPADY.

Důsledky války činí plnění nemožným úplně, nikoli pouze přechodně.

Kr. s. v H. K. zamítl žalobu, aby byl žalovaný uznán povinným dodat žalobci 226 m³ dříví 1 m dlouhého, zdravého, loupaného nebo dobře škrabaného smrkového a jedlového cellulosového za cenu 6 K 75 h za 1 m³ a franco stanice N. M. do vagonu naložiti a zaplatiti útraty sporu.

V. z. s. v P. změnil rozsudek v odpor vzatý částečně potud, že zamítl žalobní žádání pouze pro tentokrát.

Podle závěrečného listu ze dne 28. září 1919 prodal žalovaný žalující firmě 500 a 600 m³ dříví k výrobě cellulosu po 6 K 75 h za 1 m. S dodávkou mělo se začít dnem 1. prosince 1911 a ukončena měla být dnem 30. června 1912. Když žalovaný dodal do konce roku 1912 pouze 234 m, povolila mu k jeho žádosti žalující firma k dodání zbytku 266 m lhůtu do konce roku 1917. Ale žalovaný nedodal již ničeho více a vzpírá se i nyní vůbec nějaké množství z dříví prodaného dodati, dovolávaje se toho, že zmíněná smlouva kupní pozbyla platnosti z důvodu naprosté nemožnosti jejího splnění.*)

V případě přítomném přichází v úvahu válka, pokud se týče její následky. Podmínku uvedenou dlužno jest zajisté, přihlížeje k celému jejímu obsahu a vnitřní souvislosti, vykládati v ten rozum, že žalovaný nebyl povinen dodávati a žalobkyně nebyla povinna eventuelní dodávky odebírat, dokud trvají okolnosti válkou způsobené, překážející žalovanému, aby dodával, nebo žalobkyni, aby odebírala. Že i sám žalovaný tento smysl příkládal podmínce oné, vyplývá z dopisu žalobkyni zaslánoho, jímž projevuje žalovaný ochotu, že by začal po případě dodávati i před koncem roku 1917, kdyby nastal mír a normální poměry, jež pro dodávání byly předpokládány.

Následkem lhůty poskytnuté v roce 1912 nebyl žalovaný povinen, dodávati před uplynutím roku 1917, až po tuto dobu

*) Při ujednání smlouvy kupní, shodly se strany, vedle jiného, také na podmínce žalobkyni navržené, jež zní do slova:

„Höhere Gewalt: Brand, Krieg, Streik, Betriebsstörung, wie namentlich Maschinenbruch und der gleichen, sowie ein Betriebsstillstand, der durch höhere Gewalt, oder durch Massnahmen der Behörde hervorgerufen wird, entbinden Sie (d. i. den Beklagten) (sowohl von der Lieferung, wie uns) (d. i. die Klägerin) von der Abnahme für die Dauer der vorstehend gedachten Behinderung.“

nemohl se ocitnouti v prodlení a jest proto pro spor bez významu, vyjednával-li žalovaný v mezidobí se žalobkyní o to, že by dodal dříví v roce 1910 prodané, ovšem za podmínek proti původním příznivějším, zejména co do ceny.

Zatím vypukla v červenci roku 1914 válka, potrvala skorem až do konce roku 1918. Jak zřejmě na jevo vychází z úředních výkazů a potvrzení žalovaným předložených, jakož i svědeckých výpovědí, musil žalovaný během války a bezprostředně po ní v zájmu veřejném dodati takové množství dříví, že mu výtěžek z vlastních lesů, ač je v pravém slova smyslu devastoval, přece nestačil a byl nucen přikupovati dříví i jinde.

Přihlížeje k bezvadným zjištěním soudu první instance, spočívajících na výpovědích svědků i na posudku znalců z oboru hospodářství lesního, má i soud odvolací za prokázáno jednak, že lesy žalovaného nalézaly se při ukončení války a ještě nyní se nalézají v takovém stavu, že jest na dlouhou řadu let naprosto vyloučeno, aby dalo se z nich těžiti dříví, jež žalobkyně požaduje, má-li jen poněkud dbáno býti hospodaření s lesy zákonem předepsaného, jednak, že cena dříví stoupala za války i po jejím ukončení tak, že v prosinci 1919 bylo by nutno zaplatiti za 1 m³ celulosového dříví na místě v lese 65 K a v březnu 1920 již 80 až 90 K. Přistoupí-li k tomu ještě značně zvýšené výlohy dopravní, nepřipouštějí okolnosti tyto pochybnosti o tom, že nastal případ, kdy platí stranami smluvený o d k l a d splnění smlouvy, a že zároveň nadešly poměry, pro něž splnění to dlužno pokládati za n a p r o s t o n e m o ž n é.

Soud odvolací, odchyluje se od soudu první instance, jenž z této nemožnosti plnění vyvodil neplatnost smlouvy podle § 879 ob. z. obč., pokládá tuto nemožnost za p ř e c h o d n o u a p o m í j e j í c í, spatřuje v ní dostatečnou příčinu, aby žalovaný mohl býti sprostěn povinnosti k splnění sice na nějaký čas, po který poměry vylíčené potrvají, nikoliv však na vždy. Že bude to snad vyžadovati delší doby, než se zmíněné nepříznivé poměry změní, nikterak nevádí, uváží-li se, že jde o splnění smlouvy již před 10 lety uzavřené, pro které již žalobkyně sama jednou povolila lhůtu čtyřletou, a mimo to, že nebude potřebí snad vyčkávati úplného vrácení poměrů z doby uzavření smlouvy, nýbrž pouze postačitelého zlepšení jejich.

Na dovolání žalovaného změnil nejvyšší soud rozsudek stolice druhé, o b n o v i v rozsudek stolice první z t ě c h t o d ů v o d ů: Hledě ke zjištěnému stavu věci právem uznal soud odvolací, že plnění, jehož žalobkyně se domáhá na žalovaném, jest

na p r o s t o n e m o ž n ý m. Nelze však souhlasiti s výrokem, pokud pokládá nemožnost tu pouze za p ř e c h o d n o u a p o m í j e j í c í.

Dříví, o které jde, bylo prodáno a koupeno po 6 K 75 h za 1 m³. Zjištěno jest, že cena takového dříví dostoupila v březnu 1920 výše 86 až 90 K, všeobecně pak jest známo, že ceny všech předmětů potřeby od té doby dále stouply a neustále stoupají. Největší optimista neodváží se tvrditi, že se kdy vrátí poměry hospodářské, které tu byly v době prodeje dříví, (v září 1910) zejména, že ceny klesnou třeba jen přibližně na úroveň předválečnou. Přičilo by se však všem zásadám rozumného hospodaření a zvyklostem řádného obchodování, kdyby byly smluvní strany za poměrů od základů změněných na dobu nedozírnou pokládány za vázány smlouvou, která byla uzavřena za poměrů a předpokladů, jež — jak předvídati lze, nikdy více se nevrátí. Platí tu zajisté výhrada rebus sic stantibus. Z tohoto hlediska dlužno také nazírati na ustanovení smlouvy, že válka a ostatní případy vyšší moci tam uvedené mají pouze účinek odkládací. Strany nemohly předvídati, že dojde z příčiny jakékoliv k takovým pronikavým změnám a k takovému rozvratu celého hospodářství, jako skutečně nastaly. Za daných okolností nutno tedy zjištěnou nemožnost plnění žalovaného klásti na roveň nemožnosti trvalé. Vyhražovati však v takovémto případě žalobu do budoucna, jest nepřípustno. (§§ 878, 1447 o. z. obč.). Na tom, zda nemožnost plnění přivedena byla pouze náhodou, nebo zda — byť jen částečně — žalovaným byla zaviněna, nesejde.

Rozlišování takové má význam jen potud, že při nezaviněné nemožnosti zaniká podle § 1447 o. z. obč. jakýkoliv závazek, tedy i povinnost nahraditi škodu, kdežto zaviněna-li nemožnost plnění stranou plněním povinnou, pomíjí sice povinnost plnění, ale nastupuje na její místo povinnost k náhradě škody. S touto otázkou však netřeba v daném případě se obíratí, ježto žalobkyně se domáhá pouze plnění, nikoliv náhrady škody. Proto soud odvolací neprávem zamítl žalobu jen pro tentokráte, i slušelo tedy vyhověti dovolání žalovaného, opírajícímu se o dovolací důvod § 505 č. 4. c. ř. s.

Rozhodnutí nejvyššího soudu ze dne 23. listopadu 1920. Rv-I. 537-20-1.

Dr. Vostřebal,